

Willi Midelfart (Johan Wilhelm), maler og tegner

Willi Midelfart var en markant profil blant mellomkrigstidens sosialt engasjerte kunstnere. Hans navn er særlig knyttet til 1930-tallets tendenskunst, som han sammen med Aulie gav en klar sosialistisk retning.

Midelfart viste tidlig anlegg for tegning, og etter examen artium 1922 dro han til København for å utdanne seg til arkitekt. Etter et par års studier brøt han over tvert, og allerede vinteren 1925-26 befant han seg i Paris, fast bestemt på å bli maler. Der studerte han først under Per Krohg ved École Moderne, senere under Krohg og Otte Skiöld ved det nyopprettete Académie Scandinavie.

Ved siden av lærerne var det først og fremst vennskapet med Henrik Sørensen og impulser fra den franske maler Pierre Bonnard som fikk betydning for Midelfarts kunstneriske utvikling.

Han debuterte med bildene *Utsigt fra atelieret, Paris* og *Havedøren* på Høstutstillingen 1928. Året etter deltok han på gruppemønstringen "A11 unga" i Stockholm med hele åtte bilder, de fleste med motiver fra Paris. Tilbake i Oslo 1929 ble Midelfart elev ved Kunstakademiet under Axel Revold, og 1930 ble han elev hos Jean Heiberg. 1939-40 var han igjen elev ved Kunstakademiet, nå under Georg Jacobsen.

Alt i sine første bilder viste Midelfart seg som en sjelden kolorist, og han var spådd en fremtid som raffinert estetiker. At han i stedet skulle utvikle seg til en krass tendensmaler, var en overraskelse for mange, mente vennen og kollegaen Reidar Aulie. Mye tyder på at Midelfart fikk sin samfunnskritiske holdning formet etter at han i Paris kom i kontakt med medlemmer av organisasjonen Mot Dag.

De første årene på 1930-tallet var preget av store sosiale motsetninger og klassekamp, både hjemme og ute. På denne tiden kommer Midelfarts samfunnsengasjement for alvor til syne i hans bilder. Det skjer først i antikrigsbilder som *Krig* (1931), der innflytelsen fra Henrik Sørensen er tydelig, også i malemåten.

På studiereiser i Frankrike og Tyskland kom Midelfart på nært hold av begivenhetene. Han så hvordan aksjoner og opprør mot urett og skjevheter i samfunnet ble møtt med politiovergrep, borgergardar og fascistisk terror. Gjennom en dristig bruk av avskjæringer, farger og kontraster prøver han å gjenskape disse sjokkerende førstehåndsopplevelsene i sine bilder. *Berlin Alexanderplatz* (1932) gjenspeiler den fortettete stemningen like før Hitlers maktovertakelse. I *Gatekamp, Berlin* (1932-33) og *Politiet angriper* (1932) slår motsetningene direkte ut.

Sommeren 1933 besøkte Midelfart en stor jubileumsutstilling av sovjetisk kunst i Moskva. Hans inntrykk fra Sovjet-reisen er framstilt i en optimistisk og delvis heroiserende form, som i *Den røde plass, Moskva*. Året etter arrangerte Aulie og Midelfart utstillingen "Tendens", som førte til en offentlig debatt om kunstens mål og virkemidler. Særlig ble Midelfarts Moskva-bilder beskyldt for å være kommunistiske og pro-sovjetiske. Midelfarts politiske engasjement kom også til uttrykk i organisatorisk arbeid. Han satt i redaksjonskomiteen for tidsskriftet *Kamp og Kultur* 1935-38, ledet malergruppen i Sosialistisk Kulturfront 1936-38 og var styremedlem i Sosialistisk Kulturlag 1938.

Midelfarts sovjetbegeistring foretok seg i siste halvdel av 1930-årene. Men viljen til å skape kunst med "positiv tendens" kommer også til uttrykk i senere bilder, som i fondbildet i hans utkast *Det gror* til Rådhus-konkurransen, som ellers fikk en noe forbeholden mottakelse.

Sitt høydepunkt som kritisk engasjert samfunnskildrer nådde Midelfart med sine malerier fra den spanske borgerkrig 1936-37, *Flyktninger i Alicante og Refugio, Madrid*. Under spaniaoppholdet opplevde han på nært hold hele krigens barbari og urett, ikke minst overfor sivilbefolkningen.

Ellers utgjorde hjemlige naturskildringer en viktig del av Midelfarts produksjon på hele 1930-tallet. Særlig var han opptatt av telemarksnaturen, som han stadig vendte tilbake til. Etter krigen kom det meste av hans produksjon til å bestå av landskap og tradisjonelle interiører. Søren Steen-Johnsen har pekt på at Midelfart like til det siste var på vei mot en koloristisk fornyelse, noe som særlig var merkbart i hans senere motiver fra Sør-Frankrike.

Midelfart utførte også flere illustrasjonsoppdrag, bl.a. illustrerte han 1934 Garborgs *Bondestudentar*. Han var også en flittig bidragsyter i arbeiderbevegelsens tidsskrifter og aviser. Både før og etter krigen hadde han oppdrag som scenograf på Nationaltheatret, Sist på 1930-tallet dekorerte han også flere skip, bl.a. den kjente Fred Olsen-båten *Black Watch*.

Midelfart var en svært kunnskapsrik og belest person. "Jeg har ham mistenkt for å skjønne seg på alt mulig, men det kommer kanskje av at han ikke snakker så mye," sa Aulie en gang. De som kjente ham beskrev ham som en meget stillferdig og beskjeden mann som aldri søkte publisitet eller egenreklame, men som var grunnfestet i sin tro på menneskeverd og humanisme.

Skriftlige arbeider: 15 års sovjetkunst i Moskva sommaren 1933, i *Konstrevy*, Sthm. 1933, s. 136-43; Oslo Krönika, i *Konstrevy* Sthm. 1934, s. 127-28 og 1935, s. 26-27; *Malerkunsten og arbeiderbevegelsen* (sm.m. A. Andersen), i *Klasse og kulturkamp*, 1935, s. 62-70; *Grosz - hans venner, hans elever*, i *Konstrevy*, Sthm. 1936, s. 193-94; *Spania*, i *Kamp og Kultur*, 1937, nr. 1, s. 4-7; *Henrik Sørensen, opptegnelser og skisser / W. Midelfart*, R. Butenschøn, Odd Eidem, 1963.

Malerier (et utvalg): *Kafe i Paris*, 1928; *Gate, Paris*, 1928; *Place Edgar Quinet, Paris*, ant. 1928, Oslo Lærerinnelag; *Tyrefektning, Nîmes*, 1930, p.e.; *Opptøyer, Paris*, 1930; *Krig*, 1930-31, p.e.; *Karl Johan*, 1931, p.e.; *Berlin Alexanderplatz*, 1931, p.e.; *Politiet angriper*, 1932, NG; *Arbeidsløse*, 1932; *Vårsol, Lakkegaten*, 1932; *Gatekamp i Paris*, 1932-33; *På gaten, Berlin*, 1932-33, 1936, Riksgalleriet; *Stormingen av Karl*

Liebnechts hus i Berlin, 1933, Nordnorsk Kunstmuseum; Onger i Moskva, 1933; Den røde plass, Moskva, 1933; Flyktninger i Alicante, 1936-37, Göteborgs Konstmuseum; Refugio, Madrid, 1936-37; Fra Flatdal, 1937, p.e.; Fra Slottsparken, 1950, p.e.; Assisi, La Rocca, 1953, p.e.; Verandadøren, 1954, p.e.; Vestfjell, Gjende, p.e.; Senvinter, Aurdal, ca. 1960, p.e

Illustrasjonsarbeider: O. Kullmann: Nekt militærtjeneste!, 1933 (sm.m. P. Krohg og H. Sørensen); A. Garborg: Bondestudentar, 1934; O. Kullmann: Norden, hvilken vei?, 1935 (sm.m. P. Krohg og H. Sørensen); O. Dalgard (red.): I kamp og fest, Nordisk arbeiderlyrikk, 1936; Folkereising mot krig. En samling innlegg for fred, 1939; Nordahl Rolfsens lesebok, 1940, b. 6; A. Mohr: Nesten et eventyr. Med Arne og Berit gjennom Afrika, 1945; L. Lindbæk: Spania og vi, 1946; A. Mohr: Eventyret fortsetter. Med Arne og Berit gjennom Asia, 1946; A. Mohr: Eventyret slutter. Gjennom Amerika med Arne og Berit, 1947.

Offentlige utsmykningsarbeider: : Studentkantinen Rikshospitalet (dekorerte søyler); utsmykking av nordveggen, bankettsalen, Oslo Rådhus, 1939-1950; maleri Mandalen skogskapell, Seljord, 1954; dekorasjoner til Fred Olsen-båtene "Leda" og "Black Watch" 1938-39, og Klaveness-båten "Sunnyville".

Scenograf (alle på Nationaltheatret, Oslo): F. Halvorsen: Den fattige fra Assisi, 1939; N. Grieg: Nederlaget, 1946; L. Holberg: Jeppe på Bjerget, 1950.

Kilder og litteratur:

R. Aulie: Willi Midelfart, i Lørdagskvelden (Arbeiderbladet) 17.07.1937

R. Aulie: Moderne norsk malerkunst, Kbh. 1948, s. 40-41

C. Just (red.): Rådhuset i Oslo, 1952, s. 121-124

R. Revold: Norges billedkunst i det 19. og 20. århundre, 1953, b. 2, s. 224, 228-29, 237

P. Boym: Malerkunsten og arbeidarrørsla i Norge i mellomkrigstida, mag.avh. Univ. i Bergen, 1974

H. Flor: Willi Midelfart til minne, Dagbladet 6.11.1975

S. Steen-Johnsen: Willi Midelfart, i Ku&K 1976, s. 65-76

H. Flor og O. Thue, art. i Norsk Kunstnerleksikon, b. 2, 1983, s. 929-932

T. Nergaard, i Norsk Kunsthistorie, b. 6, 1983, s. 223-24

K. Brantæg: Willi Midelfart - forbindelser mellom norsk og sovjetisk billedkunst 1930-35. Unpubl. foredrag til norsk-russisk konferanse i Moskva, juni 2002.

Lill-Ann Jensen

Tidligere trykt i Norsk biografisk leksikon